

Pirmas skyrius

KUKLUMAS

GYVENIMAS YRA KUKLUMO PAMOKA.
BŪK NUSIŽEMINĖS... ARBA BŪSI NUŽEMINTAS.

APIBRĖŽIMAI

Kuklumas: savybė ar vidinė nuostata būti paprastam. Ne išdidžiam ir ne išpuikusiam.

— MERRIAM-WEBSTER

Kuklumas — tai teisingas savojo „aš“ įvertinimas.

— CHARLES SPURGEON

GIMININGI
ŽODŽIAI /
VERTYBĖS

Paprastumas
Nuolankumas
Santūrumas

PRIEŠINGOS REIKŠMĖS
ŽODŽIAI /
YDOS

Arogancija
Išdidumas
Egocentrizmas

1. KUKLUMAS

SVARBIAUSIA GYVENIMO PAMOKA

Svarbiausia ir vertingiausia gyvenimo pamoka, kurią galime išmokyti, yra tokia: perprasti, kokie mes esame iš tikrųjų, nuoširdžiai pripažinti savo silpnybes bei trūkumus ir dėl to apie save turėti kuklią nuomonę. Tikrai išmintinga yra kuo mažiau galvoti apie save ir visuomet gerai ir didžiai vertinti kitus.

— THOMAS A'KEMPIS

Pagalvokite, kaip atrodytų pasaulis, jei kiekvienas žmogus būtų šiek tiek kuklesnis. Be jokios abejonės, jis taip pat taptų gražesnis, jei mes noriau sutiktume, kad žinome ne viską, kad turime trūkumų ir kad darome klaidas. Jis taptų šviesesnis net tuo atveju, jei mes prisipažintume, jog buvome neteisūs, ir dažniau atsiprašytume. Ir jis taptų dar geresnis, jei mes visuomet vieni kitiems rodytume pagarbą ir niekada nežemintume. Šiek tiek daugiau kuklumo bei nuolankumo — ir pasaulis taps kur kas gražesnis.

Kodėl mums taip trūksta kuklumo? Tai lemia esminė yda, kuri, regis, būdinga mums visiems: mes pernelyg rūpinamės savimi. Tai žmogiškoji savybė. Kai ateiname į šį pasaulį, mūsų išlikimas ir patogus gyvenimas visiškai priklauso nuo kitų asmenų, tad mes pradame manyti, jog viskas sukasi apie mus. Be to, mes augame visuomenėje, kuri stiprina šią nuostatą nuolat ragindama mus elgtis savanaudiškai. Problema ta, kad jei visi puoselėsime tokią nuostatą, anksčiau ar vėliau pakenksime kitiems, o galiausiai ir sau patiems.

Kita kuklumo stokos priežastis yra ta, kad kuklumas itin dažnai vaizduojamas kaip silpnumas. Daugeliui žmonių kuklumas asoci-

juojasi su nuolankumu, romumu, net ištižimu. Tačiau istorija mums pateikia daugybę pavyzdžių, kurie liudija kaip tik priešingą dalyką. Iš tikrųjų kuklumas yra stiprybės požymis. Tai įrodė daug mūsų didžiųjų lyderių. Koledže studijavau istoriją, todėl man teko tyrinėti šimtų žmonių, padėjusių kurti šią šalį, biografijas. Daugelis jų buvo kuklūs. Pakalbėkime apie kelis.

HARRIS KUKLŪS LYDERIAI

Kuklumas yra akivaizdus tikros atjautos, taip pat autentiškumo, rodymas. Lyderiai, paskui kuriuos norėtų sekti kiti, privalo būti lyderiais, suprantančiais žmogiškąsias savybes, ypač savo pačių.

— JOHN BALDONI

Bveik visi istorikai sutinka, kad Abrahamas Lincolnas buvo ypatingiausias Amerikos prezidentas ir nepaprastas žmogus. Tai sąlygojo jo gebėjimas atskeisti geriausias kitų žmonių savybes. Baltuosiuose Rūmuose jį supo neįtikėtinais talentingi ir lygiai tokie pat ambicingi žmonės. Užuoat su jais kovojęs, Lincolnas pripažino jų talentus, pataikavo jų ego, gyrė jų laimėjimus ir padėjo jiems krizės metu tinkamai tarnauti šaliai. Jis šitip elgėsi, nes norėjo apginti tėvynę. Linconas nesiekė nei garbės, nei apdovanojimų. Jis buvo kuklus žmogus.

Istorikai vienu iš geriausių JAV prezidentų taip pat laiko Harri'į Trumana. Mane taip sužavėjo Trumano laimėjimai ir charakteris, kad aš jį išsirinkau savo magistro disertacijos subjektu. Daugiau kaip metus gilinausi į šio žmogaus gyvenimo istoriją; žmogaus, kuris mums vadovavo vienu iš sunkiausių laikotarpių mūsų šalies istorijoje. Tą veiklą vainikavo toks jaudinantis įvykis, kad jam ma-

no gyvenime galėtų prilygti nedaug dalykų: savaitė, praleista tyrinėjant originalius dokumentus Trumano bibliotekoje Independense, Misūrio valstijoje, ir asmeninis pokalbis su šiuo didžiu žmogumi jo privačiame biure. Mudu išsamiai aptarėme įsimintinus įvykius bei sprendimus, susijusius su Antruoju pasauliniu karu ir pokario laikotarpiu. Be menkiausio pasipūtimo šis didžiai gerbiamas prezidentas papasakojo apie visus tuos žmones, kurie jam padėjo vykdyti jo pareigas. Kai grįžau į mokyklą ir jaudinančiais išgyvenimais pasidalinau su savo profesoriumi, jis paklausė: „Tad koks yra didysis Harry'is Trumanas?“ Aš atsakiau: „Didysis Harry'is Trumanas yra vienas iš pačių kukliausių asmenų, kokius man kada nors teko sutikti.“

Davidas Packardas, vienas iš garsiausių ir įtakingiausių verslo lyderių mūsų šalies istorijoje, taip pat buvo kuklus. Jį, kartu su Hewlettu įkūrusį *Hewlett-Packard*, pelniusį daug humanitarinių apdovanojimų, ir kolegos, ir konkurentai gerbė ne vien dėl jo įžvalgumo bei tikrų lyderio savybių, bet ir dėl geraširdiškos, kilnios ir kuklios dvasios. Kaip vadovas, Packardas niekino autoritarinį valdymą ir vengė būti dėmesio centre. Jis atskleisdavo geriausias savo bendradarbių savybes pasitikėdamas jais, skatindamas jų kūrybiškumą ir girdamas juos už kompanijos sėkmę. Kuklumo nemoko verslo mokyklose ir valdymo kursuose, tačiau Davidas Packardas įrodė, kad kuklumas gali būti efektyvus lyderystės įrankis. Kuklumo dėka jis užkariavo šalia jo buvusių žmonių širdis ir protus.

Ar visas pasaulis pasikeistų į gera, jei vienas žmogus taptų kuklesnis? Ne. Ar vieno žmogaus pasaulis pasikeistų į gera, jei jis taptų kuklesnis? Taip. Kai imame elgtis kukliau, tada nesiekiamo būti dėmesio centru ir pamažu tampame geresni, malonesni, rūpestingesni. Ir dėl to pagerėja gyvenimo kokybė — mūsų ir esančių šalia.

Pirmajame „Didžiųjų gyvenimo pamokų“ leidime (1990 m.) aprašiau dvidešimt pagrindinių vertybių ir principų, būtinų tikrai gyvenimo sėkmei. Apie kuklumą nerašiau. Užtat rašau šioje knygo-

je. Ir jam skirtas pirmasis skyrius. Tai lėmė labai paprasta priežastis — aš išmokau skausmingą, bet itin vertingą pamoką: būk nusižeminęs arba būsi nužemintas.

Kiekvienas, kuris save aukština, bus pažemintas, o kuris save žemina, bus išaukštintas.

— Lk 14, 11

Po vargų ir praradimų žmogus tampa kuklesnis ir išmintingesnis.

— BENJAMIN FRANKLIN

Tyrinėdamas santykį tarp kuklumo ir išminties, aš aptikau Thomo A'Kempiso citatą, kurią pateikiau šio skyriaus pradžioje. A'Kempisas buvo didis XV a. Europos teologas ir filosofas. Kuklią nuomonę apie save jis laikė „didžiausia ir vertingiausia gyvenimo pamoka, kurią galime išmokti“. Nors tai atrodo nesuderinama su įprastais visuomenės papročiais, kai kurie įžymūs praeities ir dabarties psichologai, filosofai ir teologai paremtų tokią išvadą. Šis paprastas, bet giliamintiškas teiginys padarė man didžiulį poveikį. Taigi aš užsirašiau minėtą citatą šalia teiginio, išreiškiančio mano paskirtį gyvenime, ir kiekvieną rytą, prieš ko nors imdamasis, perskaitau juos abu. Citatos apie kuklumą skaitymas kiekvieną rytą nieko nepaverčia kuklumo įsikūnijimu, tačiau sutvirtina galingą idėją, padeda išlikti susikaupusiam ir atkakliam.

PIRMINĖ NUODĖMĖ: PUIKYBĖ

Jei puikybė kai kuriuos angelus pavertė demonais, tai kuklumas neabejotinai gali demonus paversti angelais.

— Šv. JOHN CLIMACUS

Puikios istorijos mums įstringa ilgam. Štai kodėl geriausi mokytojai ir paskaitininkai jas taip dažnai pasitelkia. Aš vis dar ryškiai prisimenu istoriją, papasakotą sesers Teresitos, kuri buvo nuostabi vienuolė ir mano, trečiojo, mokytoja. Istorijoje kalbama apie pradžių pradžią, kai Dievas sukūrė dangų ir žemę. Mes buvome pakerėti, ypač klausydami apie angelus ir didingąjį Liuciferį, vyriausiąjį angelą. Jis buvo Dievo „dešinioji ranka“ — gražiausia, stipriausia ir protingiausia dangaus būtybė. Bet Liuciferis susižavėjo savimi. Jis panoro būti svarbesnis už Dievą ir pabandė perimti valdžią. Per vėliau įvykusią angelų kovą arkangelas Mykolas jį nugalėjo. Liuciferis, išvarytas iš dangaus ir nutremtas į pragarą, tapo šetonu, arba velniu. Šios istorijos esmė buvo ta, kad jis atsidavė pirminei nuodėmei. Tai puikybė. Jis pernelyg gerai galvojo apie save. Prisimenu, tada pagalvojau: „Koks mulkis! Jis tiek daug turėjo, bet viską prarado. Aš niekada nebūčiau taip kvailai pasielgęs.“

Paskui sesuo Teresita papasakojo kitą istoriją — apie Adomą ir Ievą. Juodu buvo beveik taip pat Dievo mylimi, kaip ir Liuciferis, ir gyveno vietoje, vadinamoje Rojumi. Jiems ničnieko netrūko. Kad amžinai būtų laimingi ir sveiki, jiems tereikėjo nesiartinti prie vienos negeros obels. Tačiau čia įsikišo Liuciferis/Šetonas. Jis pasirodė Ievai pasivertęs žalčiu ir pasakė, jog ji tapsianti lygi Dievui ir viską žinosianti, jei suvalgys uždraustą vaisių. Ieva įkalbėjo Adomą tai padaryti, juodu atsikando obuolio, buvo sugauti ir išvaryti iš Rojaus. Štai dėl ko, aiškino mums sesuo Teresita, mes privalome lankyti mokyklą, dirbti, kentėti ir galiausiai mirti. Niekada nepamiršiu, kaip tada piktinausi: „Kodėl juodu buvo tokie kvaili? Kodėl turėjo taip padaryti ir viską sugadinti mums visiems? Aš niekada nebūčiau šitaip pasielgęs.“ Ant Adomo ir Ievos pykau dar daug metų.

Visa tai nereiškia, jog į šias istorijas siūlau žiūrėti pro pirštus, tiesiog tokia tada buvo mano, trečios klasės mokinio, reakcija į jas.

Taip pat noriu pabrėžti, kad kartą išgirstos tos istorijos mane jaudina štai jau daugiau kaip penkiasdešimt metų. Vieni žmonės jas priima už gryną pinigą, kiti — ne. Ne tai svarbiausia. Svarbiausia, kad jose aiškiai reiškiamą pagrindinę mintis. Būtent dėl to jos perduodamos iš kartos į kartą ir veikiausiai dėl tos pačios priežasties šv. Augustinas pasakė: „Puikybė yra visų nuodėmių pradžia.“ Egocentrizmas sąlygoja didžiąją dalį mūsų problemų.

Apie puikybę ir jos priešnuodį — kuklumą — niekas nerašė iškalbingiau už didį anglų romanistą ir literatūros žinovą C. S. Lewisą. Užuoat bandęs jį atpasakoti, leisiu jam kalbėti pačiam. Šiuos perlus radau jo 1943 m. išleistoje ir klasika tapusioje knygoje „Paprasciausia krikščionybė“ (*Mere Christianity*). Tai nuostabios išvalgos, skirtos mums visiems, nepaisant santykio su religija.

Daugiau nėra tokios ydos, dėl kurios žmogus galėtų būti dar labiau nemėgiamas, ir daugiau nėra tokios ydos, kurią būtų dar sunkiau atpažinti savyje. Ir kuo ji mumyse didesnė, tuo labiau jos nemėgstame kituose.

Ta yda, apie kurią kalbu, yra Puikybė, arba Arogancija.

Kone visos pasaulio blogybės, kurias žmonės priskiria godumui ir savanaudiškumui, iš tikrųjų kur kas dažniau yra Puikybės pasekmė.

Būtent Puikybė nuo pat pasaulio pradžios yra visų tautų ir kiekvienos šeimos nelaimių pagrindinė priežastis.

Savybė, priešinga jai [Puikybei]... vadinama Kuklumu. Jei kas nors panorėtų tapti kuklus, manau, aš galėčiau jam pasakyti, koks turėtų būti jo pirmasis žingsnis. Pirmasis žings-

nis — suprasti, jog esi pasipūtęs. Tai ne tik pirmas, bet ir svarbiausias žingsnis. Šiaip ar taip jo nežengus daugiau nieko neįmanoma pasiekti. Jei manai, jog nesi pasipūtęs, tai reiškia, kad iš tikrųjų esi labai pasipūtęs.

Neseniai mano brangus ir kuklus draugas pasakė apgailestaujęs dėl to, kad anksčiau pernelyg mažai dėmesio kreipė į puikybės spąstus ir nepakankamai vertino kuklumo naudą. Ar tai netinka mums visiems? Paprastai puikybę mes laikome kažkokio kito asmens problema ir jos nepastebime savyje. Tik vėliau atsitokėjame ir suprantame, kad puikybė yra kiekvieno iš mūsų didesnė ar mažesnė bėda. Mes pradėdame geriau pažinti šią savo ydą tada, kai išgyvename dvasines kančias, kurias ji taip dažnai sukelia kitiems ir mums patiems. Laimė, kančios gali būti didis mokytojas.

Jos mus moko, kad veikdami be skrupulų dažnai pasiekiamo priešingų rezultatų. Kai mums rūpime tik mes patys, esame susitelkę į *gavimą*. Tačiau tokia būseną, regis, lemia, kad trokštamas dėmesys, šlovė ir pagarba mus aplenkia. Mat mes nesąmoningai kenkiame patys sau. Visą dėmesį skirdami vien sau, atstumiamo žmones. Geriausia dalykais gyvenimas apdovanoja tada, kai imame nesavanaudiškai *duoti* ir *nustojame* rūpintis vien savimi.

KUKLUMAS AMERIKOJE?

Kai mokslas nustatys visatos centrą, daugybė žmonių nusivils sužinoję, kad jie nėra tas centras.

— BERNARD BAILY

Šimtus metų šioje šalyje egocentrizmas ir savigyra buvo nepadorūs dalykai. Tiesą sakant, daugumai žmonių tos savybės atrodė atstumiančios. Jei esi šaunus kokioje nors srityje, ty-

lėk, nesipuikuok ir leisk kitiems tave girti — štai kaip elgtis buvo mandagu. Davidas Packardas, minėtas kuklumo ir tikros lyderystės įsikūnijimas, sakė: „Nereikėtų garsiai girti dėl to, ką pasieki; turi žengti į priekį ir kažką padaryti dar geriau.“ Ir šitaip kažkada manė daugelis.

Tačiau nuo Packardo laikų daug kas pasikeitė. Vis labiau įsigali egocentrizmas ir savigyra. Kur kas dažniau nei prieš kelis dešimtmečius mes susitelkiame į savąjį „aš“ ir jį šloviname, o tam tikruose sluoksniuose tai tapo norma. Kaip mes, palyginti kuklūs ir kilnūs žmonės, virtome puoselėjančiais nuostatą „pirmiausia — aš“ ir galvojančiais vien apie tai, kaip save pagirti? Socialiniai kritikai nurodo kelias šiuolaikines tendencijas.

Vienas iš tokių kritikų yra Christopheris Laschas. Savo ypač populiarioje knygoje „Narcisizmo kultūra“ (*The Culture of Narcissism*) jis teigia, kad mes iš „mūsų visuomenės“ virtome į „mano visuomenę“. Dėl to autorius labiausiai kaltina tai, ką jis vadina „sąmoningumo judėjimu“. Pasak jo, žmonės pernelyg dažnai ir pernelyg daug laiko bei energijos skiria savo tikrųjų „aš“ paieškoms, o tai leido įsivyrauti „egoizmui... atvedė į narcisistinio rūpinimosi savimi aklavietę“.

Nėra jokių abejonių, kad XX a. aštuntajame dešimtmetyje daug žmonių šiek tiek persistengė bandydami „pažinti save“. Aš buvau vienas iš jų ir dabar, kai esu gudrus po laiko, galiu suprasti, kodėl tas judėjimas vadinamas „Mano dešimtmečiu“. Tačiau ne visi savęs pažinimo būdai yra nevykę. Daugeliui žmonių savižinos procesas buvo naudingas. Visgi tai, kad mes tapome ne tokia kukli visuomenė, dar labiau lemia kiti svarbūs pokyčiai. Štai keli iš jų:

- Žiniasklaidos gausėjimas, dėl ko esame apipilami vis didesniu skaičiumi argumentų šlovinti save.
- Naujas proveržis reklamoje, skatinančioje mus garbinti savuosius „aš“.

- Garsių verslo lyderių savęs ir savo gyvenimo būdo šlovinimas.
- Arogantiški pramogų pasaulio garsenybių pasisakymai.
- Sportininkų gyrimasis ir priešininkų menkinimas.

APIE DU SAVIGYROS MEISTRUS

Zmonės, kurie patraukia žiniasklaidos dėmesį, dažnai dėl piktinančio elgesio, kartais tampa naujų tendencijų pradininkais. Štai du pavyzdžiai iš mūsų visuomenei labai svarbių sričių: sporto ir verslo.

1. Muhammadas Ali

Kai tai rašau, Muhammadas Ali yra vyresnio amžiaus, neįgalus buvęs pasaulio bokso čempionas. Dėl savo laimėjimų jis tebėra labai gerbiamas. Aš tikrai nesiekiu jo žeminti, tiesiog noriu parodyti, kaip jis pakeitė daugelio sportininkų elgseną. Iki jo kilnumas, komandinė dvasia, pagarba pralaimėjusiam sporte buvo laikoma norma. Tačiau kai pasaulio čempionas, išties hipnozuojanti asmenybė, pareiškia „aš esu geriausias!“, padėtis ima keistis. Ji dar labiau pasikeitė jam vėliau pareiškus šitaip: „Sunku būti kukliam, kai esi toks puikus, koks esu aš!“

Ali pasaulinio masto garsenybe tapo ne vien dėl pergalių ringe, bet ir dėl poetiškumo, pranašysčių, keisto maivymosi, humoro ir pareiškimų apie savo šaunumą. Žmonės jį arba mylėjo, arba jo nekontė, tačiau jis traukė visų dėmesį. Ir kadangi turėjo galimybę žarstyti savo dažnai keistus pareiškimus, Ali pagimdė naują tendenciją — savęs reklamavimą. Staiga tapo priimtina girtis, jog esi geriausias, ypač jei kažką pasiekei tam tikroje srityje. Kiti sportininkai

ėmė sekti jo pavyzdžiu. Savigyros ir priešininkų menkinimo bacila užsikrėtė net koledžų ir vidurinių mokyklų sportas.

2. Donaldas Trumpas

Kitos garsenybės taip pat suprato, kad kuo labiau tu giriesi ir kuo keičiau elgiesi, tuo daugiau sulauki žiniasklaidos dėmesio. Ši nuostata ėmė vyrauti ir didžiojo verslo pasaulyje. Daug kompanijų prezidentų ir vadovų taip pat tapo žiniasklaidos numylėtiniais. Kai kurie iš jų, naudodamiesi vis didesne galia ir dėmesiu sau, virto spalvingomis personomis. Žiniasklaida noriai ir išsamiai pasakojo apie jų rengiamus prabangius pobūvius ir įsigytus prašmatnius daiktus. Toks jų vardo minėjimas tik padėjo jų verslui. Apsukriausias čia buvo Donaldas Trumpas. Su daug kuo jis susiedavo savo vardą, šį žmogų vis labiau mylėjo žiniasklaida. Jis netgi pasirūpino nuosava televizijos laida. Trumpo filosofiją išreiškė tokie jo žodžiai: „Pūsk savo dūdą pats.“ Jis teigė: „Subtilumas ir nuosaikumas tinka vienuoliams ir psichoterapeutams, bet jei dalyvauji versle, geriau išmok apie savo laimėjimus garsiai skelbti pasauliui. Niekas kitas to nepadarys.“

Aš nenoriu pasakyti, kad šiuo metu visi sportininkai giriasi kaip Ali ar kad kiekvienas vadovas veikia taip, kaip Trumpas. Ir sporte, ir versle tebėra daug kuklių žmonių. Tačiau Ali ir Trumpas suprato, kaip reikia žaisti su žiniasklaida, ir dėl to pelnė viešumą. Žmonės juos matė ir girdėjo ir daugelis padarė išvadą, kad būtent šito reikia, jei nori sėkmės bet kokioje srityje. Kažkas kartą pasakė: „Įvaizdis yra viskas.“ Deja, didelė dalis visuomenės šiai nuomonei pritaria.

Akivaizdu, kad laikai pasikeitė. Dabar mums kasdien peršama mintis, kad mes visi galime pasiekti bet ką. Kad ne tik galime, bet ir privalome viską turėti. Privalome turėti visus tuos prašmatnius